

Kaare p Johannesen
Ordblind Oplysningen
Hellerupvej 39
2900 Hellerup
Tlf.: 39 40 14 36
Mail: ordblind@ordblind.dk
Web: www.ordblind.dk

Læsehandicap – ondt i synet

Der er en hel del af skolens mange læsehandicappede elever som spontant giver sig til at læse, når der blot bliver lagt specielt udvalgt farvet og transparent folie over teksten. Ud fra det fulde synlige farvespektrum som strækker sig fra dybrødt til grænsen for det ultraviolette, er det nemlig i mange tilfælde af læsehandicap muligt at finde en farvetone som gør det muligt for den enkelte læsehandicappede at finde læsefærdighed. En farvetone som dæmper kontrasten mellem bogstaver og papir.

Helen Irlen er skolepsykolog fra USA. Hun har arbejdet så seriøst med dette særlige fænomen at behjertede fagfæller taler om Irlen Syndromet.

Irlen har systematisk udspurgt læsehandicappede som den farvede folie har hjulpet. Hun vil vide hvordan de synsopfatter skreven tekst. Et spørgsmål som det ikke tidligere har været muligt at stille. Den enkelte læsehandicappede har jo ikke haft noget sammenligningsgrundlag. Han eller hun vil naturligt gå ud fra at de synsopfatter skreven tekst på samme måde som alle andre gør.

Folien skaber et sammenligningsgrundlag. Nu kan der ubesværet skiftes mellem en tilstand af læsefærdighed og en tilstand af læsehandicap. Omstillingen er et spørgsmål om at lægge folien på eller fjerne den. Nu kommer beretningerne om hvordan læsehandicappede opfatter skreven tekst. Nogle læsehandicappede beskriver hvordan de oplever at bogstaverne forsvinder; nogle ser dem kravle rundt på papiret som myrer på samme måde som Ole Lund Kirkegaards Gummi-Tarzan gør. Andre fortæller hvordan teksterne flyder rundt som floder. Atter andre synsopfatter kun det hvide papir. Fælles er at det er vanskeligt eller umuligt for dem at opfatte tekstens detaljer. Deraf deres læsehandicap.

Når de lægger den udvalgte foliefarve over, ser de pludselig velordnet skrift som står stabilt og målfast i linjer og blokke. De får et synsbillede hvor skreven tekst giver mening.

Her bringes omsider forklaringen til veje på hvorfor læsehandicappede ikke kan læse: De har ikke et synsbillede der kan bruges til at læseopfatte med. Når de prøver – eller bliver tvunget til at prøve – reagerer deres sanseopfattelse ofte med hovedpine og svimmelhed. De bliver trætte. Deres bevægelser bliver dårligt koordineret.

Vi har aldrig før haft adgang til klare, pålidelige førstehåndsberetninger om hvad det er for problemer, læsehandicappede støder ind i. Den gængse forklaring har været at selve læsefunktionen er en uoverskueligt indviklet proces og at det drejer sig om at eleven skal ”knække læsekoden.”

Forestillingen om den indviklede proces og om læsekoden er antagelig årsagen til at læseundervisning af læsehandicappede kun har givet positive resultater i enkeltstående tilfælde. De generationer af højt kvalificerede lærere og pædagoger der i mere end hundrede år har søgt at finde frem til en virksomhedsfuld pædagogik, har ikke anet at læsehandicappede på ingen måde opfatter et tekstbillede der ligner det, som de selv ser.

Irlen beskriver mennesker hvis syn er sanseoverfølsomt. Når blikket stilles over for sorte bogstaver på hvid grund, smerter det. Synet møder en fysisk pinefuld kontrast mellem trykssværite og baggrund. Hvilke typografiske detaljer skriften ville have vist hvis synet havde haft kræfter til at konfrontere teksten, er der ingen mulighed for at tage stilling til. Synet sanser kun at trække sig væk.

Ved sanseoverfølsomt syn forstås i denne sammenhæng at kontraster mellem lyst og mørkt som ikke volder velfungerende øjne problemer, fremkalder ubehag eller smerte og gør det vanskeligt eller umuligt at opfatte synsindtryk.

Irlen erfarer at lysstofrør og sparepærer ikke duer til bogligt handicappede. Deres lys er sammensat af snævre farvebånd. Sådanne emissionslinjer. Mellem linjerne er der ingenting.

Den særlige afslappende farvetone som kan filtreres frem ved hjælp af folie eller filterglas i briller, og som gør det muligt for en læsehandicappet at praktisere læsefærdighed, forudsætter at lyskilden besidder et ubrudt farvespektrum som rummer den særlige nuance, der er brug for. Lyset fra sparepærer eller lysstofrør byder imidlertid ikke på et ubrudt spektrum, men på visuelt aggressive såkaldte emissionslinjer hvis lys gør fysisk ondt i sanseoverfølsomme øjne. Læsehandicappede der skal læse ved hjælp af den

slags kilder, udsættes for en forhindring der kan gøre det lige så umuligt for dem at udvikle læsefærdighed, som hvis de havde bind for øjnene.

Børn og unge med bogligt handicap og med ADHD vil ofte være tilbøjelige til at gå med hætte eller med kasket inden døre. Selv brugte jeg solbriller. Denne afskærmning sig mod omverdenen virker meget ubehageligt på andre. Der er imidlertid tale om plagede mennesker som beskytter sig mod lys der smerter.

Et menneske med et læsehandicap som kan afhjælpes med individuelt farvet folie eller med lige så individuelt farvet filter i brillestel, vil per teknisk definition ikke kunne bringes til at læse ved andre lyskilder end dagslys, glødelamper, halogenpærer, stearinlys eller petroleumslamper. Både rent logisk og i praksis er det sådan, det forholder sig.

Helen Irlen har gjort det muligt at komme læsehandicappede til hjælp. Ikke dem alle; men mange. Tillige har hun fundet en fremgangsmåde hvor de kan komme til orde og beskrive de problemer med synsopfattelsen som ikke alene rammer dem selv, men som rammer læsehandicappede i det hele taget. Der er grund til at tage hatten af for det lille idealistiske forlag der har sørget for at hendes bog kom på gaden. Der er også grund til at anerkende en oversætter som kan skrive smukt og letlæseligt dansk med et bemærkelsesværdigt sparsomt forbrug af kommaer.

Helen Irlen:

Læsning med farver

En brik i puslespillet om overvindelse af læse- og indlæringsvanskeligheder

Oversat af Svend Ranild

Forlaget Adlandia